

Lugemine on nauding

Ilmselt on kõik inimesed mingis vanuses mõtisklenud selle üle, kelleks nad tahavad saada või millega elus edaspidi tegelema hakkavad. Minu jaoks pole selliseid küsimusi kunagi eksisteerinud. Ma olen alati kindlalt teadnud ja tahtnud ainult ühte – et minust saaks haritlane, mis alal, polnud kunagi väga oluline. Muidugi oli sellise mõtteviisi kujunemises suur roll vanematekodul ja sugulastel – meie perekonnas polnud ühtegi kõrghariduseta isikut ja õppimine ning lugemine oli ainuvõimalik elustiil.

Olen alati olnud uhke oma vanaema üle, kes oli üks kolmest esimesest naisest, kes lõpetas 1917. aastal Tartu Ülikooli (arstiteaduskonna), ja ema üle, kes visati poliitilistel põhjustel Tartu Ülikooli II kursuselt välja, sest ta oli Eesti omaaegse haridus- ja välisministri Jaan Lattiku vennapoeg ja lähisuguluses ka president Pätsiga, ning kes pärast seda astus sõnagi vene keelt oskamata Moskva Ülikooli arstiteaduskonda ja suutis selle mõned aastad hiljem *cum laude* ka lõpetada. Kas nad oleksid nii kaugele jõudnud lugemishuvita, vaatamata erksate silmadega ringi raamatute maailmas, kus otsija leiab alati igale küsimusele vastuseid?! Julgen selles tugevalt kahelda.

Meie kodus on raamatud alati au sees olnud. Minu lapsepõlve pole tumestanud sõjasündmused, seetõttu on mu vanematekodu õnnelikult alles ja terveid seinu täitvad raamaturiulid räägivad meie pere lugemiseelistustest siiani. Samasugused kaugustesse suunduvad riuliteread palistavad ka minu kodu seinääri ja kui ma peaksin elus millestki loobuma, siis raamatutest ja lugemisest ma kindlasti loobuda ei suudaks.

Ja kuidas üldse on võimalik lugemist mitte armastada?! Lugeses võib unustada kõik argipäevamured ja pisiprobleemid, see on tõeline puhkus. Ma pole kunagi aru saanud inimestest, kes ütlevad, et neil pole aega lugeda. See on ilmselgelt lihtsalt prioriteetide küsimus. Minu jaoks on hilised õhtutunnid enne magamajäämist, mille veedan raamatuid lugeses, parim osa päevast. Et aga lugemisharjumus meie kiirustavast maailmast kaduma hakkab, selles veendusin, kui sisustasin uues kodus oma magamistuba – poodides valgustite osakonnas lihtsalt ei müüdagi enam voodi kohale paigutatavaid lugemislampe! On igasugused öölambikesed ja muidugi uhked põrandalambid, aga sellist, kuhu saab panna lugemiseks vajalikku vähemalt 60-vatist pirni ja mis sobiks voodi kohale paigutamiseks, oli ääretult raske leida. Ilmselt ei ole siis nõudlust, sest klient, teadagi, on tänapäeval kuningas. See kõnekas fakt räägib ilmeksimatult Eestis elavate inimeste madalast lugemishuvist.

Arvan, et raamatutega peab kokku kasvama juba varasest lapsepõlvest alates, et inimene oskaks lugemisest naudingut üles leida. Mudilased, kellele vanemad on jutte lugenud

Autor: Anu Kell; Gustav Adolfi Gümnaasiumi eesti keele ja kirjanduse õpetaja
juba varasest east, võtavad ka ise veidi suuremaks saades raamatu kätte. Selles võlumaailmas on ju nii palju huvitavat ja fantaasierikast. See on ilmselt taltsutamine, nagu õpetas rebane väikesele printsile – raamatud on lugeja taltsutanud. Ja kui inimene on õppinud sellest tegevusest hoolima, ei kaota ta huvi kirjanduse vastu iialgi. Tahtmata halvustada sügavalt visuaalset filmimaailma, mis tänapäeval nii kättesaadav ja atraktiivne on, arvan siiski, et raamatute kaudu saab lugeja fantaasiat ja mõtlemisvõimet rohkem arendada. Filmi vaatamine on siiski passiivne tegevus, kus vaatajale on autori nägemus valmiskujul kandikul ette kantud. See võib meeldida või mitte, kuid ei jäta ruumi vaataja isiklikule tõlgendusele. Näiteks Agatha Christie romaanid on äärmiselt nauditavad just sellepärast, et pakuvad võimalust kaasa mõelda ja oma kujutluspilt luua, samas kui samade teoste põhjal loodud filmid on aegajalt tundunud mulle veidi igavavõitu olevat. Film annab võimaluse jälgida tegevustikku, mitte inimeste mõtteid, aga just see osa on kriminaalkirjanduse *Grand Old Lady* teoste parim osa. Arvan, et võin liialdamata öelda, et kõige huvitavamad vestlused ja vaidlused oma lastega on meil tekkinud just raamatuaruatluste põhjal.

Raamatutest omandatud käitumismaneerid ja huvitavad mõtlemismallid on väärtuslik eeskuju igapäevaste käitumisharjumuste kujundamisel. Armastan väga vene ja prantsuse kirjandust, seda tõeliselt vaimset osa; suunan ka oma laste lugemisvalikuid nendest lähtudes. Mõnikord unistan elust romantismiaegsel Vene- või Prantsusmaal, kus võis kohata selliseid mehi nagu Jevgeni Onegin, Jean Valjean või krahv Monte-Cristo. Kas selliseid mehi tänapäeval enam leidubki?! Kuid minu tõeline lemmikkangelane kirjandusest on Woland – intelligentne, stiilne, salapärane, jõuline isiksus, kelle missiooniks on karistada labaseid, ebaintelligentseid, andetuid ahnitsejaid. Ka tänapäeva maailm vajaks minu arvates üht Wolandit, et puhastada maailma selles valitsevast labasusest. Mulle meeldivad härrasmehed ja daamid, ja mul on kahju, et neid tänapäeva ühiskonnas aina vähemaks jääb. Minu jaoks on tõelise härrasmehe, vaimse, intelligentse ja vaimuka mehe võrdkuju mu isa, keda ma piiritult imetlen. Härrasmees ja daam pole ju ainult midagi aadliühiskonnale omast, vaid vaimne mõiste, tähistades soliidset käituvat intelligentset inimest, kelle jaoks *comme il faut* käitumine on normiks. Doris Kareva luuleread iseloomustavad seda mõistet nii:

... Üks daam ei kerja. Tal on kõike küllalt,
ka siis, kui tahaks valust oiata.
Et olla daam, ma vaikima pean üllalt.
Kui plahvatan, siis ette hoiatan.

(Doris Kareva „Et olla daam, ma kannan kõrgeid kingi” kogust „Päevapildid”, 1978)

Autor: Anu Kell; Gustav Adolfi Gümnaasiumi eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Mul on kahju kõikidest inimestest, kes arvavad, et lugemine on Sisypheose töö, kes pole avastanud enda jaoks seda sügavate naudingute allikat ja kes raiskavad oma lühikest elu mõttetute pisiaskelduste peale. Koolis õpetajana töötades kohtan sellist suhtumist aeg-ajalt. Viimati vaidlesin 8.a klassiga, kes püüdis mulle selgeks teha, et Howard Pyle'i raamatu „Kuulsa Robin Hoodi lustakad seiklused” lugemine on mõttetu ajaraiskamine. Ma ei hakka meie vestlusi üksikasjalikult kirjeldama, aga kui jäin oma nõudmistele kindlaks, lõppes lugu intsidendiga, kus üks tüdruk hakkas sama raamatu arutlustöö ajal nutma – sest nimitegelase kurb saatus läks talle nii hinge... See oli minu jaoks üks ülendavamaid hetki viimase veerandi jooksul – kui üks raamat suutis tekitada nii sügava emotsiooni teismelises, kes enne väitis, et selle lugemine on mõttetu ajaraiskamine, siis tundsin, et minust on inimkonnale midagi kasu olnud. Ma olin suutnud viia inimese raamatute võlumaailma, ma olin talle selgeks teinud, kui võrdne nauditav võib olla sõna jõud. Sellised hetked on ülendavaks kompensatsiooniks kõikide nende (t)öötundide eest, mille eesti keele õpetaja veedab kodus oma pere arvelt näiteks lõputuid kirjandeid parandades. Ja mis sai edasi? Võin uhkusega öelda, et kui pakkusin samale 8.a klassile III veerandi lõpus võimalust tulla vabatahtlikult minuga Estoniasse vaatama balletti „Kolm musketäri” (sest ka selle raamatu olime eelnevalt läbi lugenud), siis tuli klass minuga kaasa 100% - kõik 32 sügavalt murdealist õpilast, mõni neist läks üldse elus esimest korda Estoniasse, mõni vaatas esimest korda balletti, mõni pidi selleks lipsu laenama, aga keegi ei öelnud, et see on mõttetu ajaraiskamine. Tilk tilga järel taob vesi ka kivi sisse augu...

Kui väike prints tuli maale ja kohtas pisikest lille, siis ütles see tagasihoidlik ja silmapaistmatu taimeke tähendusrikkad sõnad: „Inimestel ei ole juuri. Tuul ajab neid kord ühele, kord teisele poole.” Lill ütles veel, et inimesed on õnnetud olendid – nad ei tea, kuhu nad kuuluvad, sest neil pole juuri, mis annaks neile jõudu seista maailma tormituultes kindlalt ja vankumata. Minu arvates tuleb oma juurte tunnetamine osaliselt ka lugemisest, ja eriti muidugi oma rahva ja perekonna ajaloo tundmisest. Kui inimesel on püsivalt laotud vundament, millele toetuda, saab sellele ehitada ka kindlalt seisva hoone. Inimesed, kes on kasvades saanud aru, mis on õiged väärtused, et tunne ennast kunagi juurteta olevat. Nad teavad, kuhu nad kuuluvad, mida nad elult tahavad ja ka seda, kuidas neid eesmärke saavutada. Tugevad isiksused kasvavad ühiskonnas, kus vanemad ja õpetajad on olnud piisavalt targad, et juhatada nad raamatute võlumaailma. Lydia Emilie Florentine Jannsenist poleks kunagi kasvanud Koidulat, kui papa Jannsen poleks olnud piisavalt tark, et lubada oma kirjasõnast huvitatud tütar suurte tõdede maailma. Meie juured ongi meie rahva huvi õppimise ja lugemise vastu, ja kindlalt oma maal seistes pole me enam õnnetud olevused, nagu arvas lill, vaid mõtlevad inimesed iseseisvas riigis.